

Dzikie wysypiska są częścią zjawiska masowego zaśmiecania Planety przez człowieka. Obok globalnego ocieplenia, zanieczyszczenia powietrza oraz niszczenia biosfery, stanowią one obecnie jeden z najbardziej gorących problemów ekologicznych współczesnego świata. Choć świadomość tego problemu jest coraz większa, wciąż pozostaje on nierozwiązany. Musimy wyjść poza to, co już wiemy o dzikich wysypiskach z literatury, poradników profilaktyki czy wyników badań i przyjrzeć się złożoności relacji, w jakich funkcjonują. Potrzebujemy dokładnej wiedzy o materialności, cechach przestrzennych i zmianach czasowych tego problemu oraz jego powiązaniach z ludzkimi zachowaniami, przekonaniami i warunkami życia.

Celem badania jest dostarczenie wiedzy na temat nielegalnych wysypisk oraz sformułowanie zaleceń dotyczących przeciwdziałania i zapobiegania temu zjawisku. Studium dotyczy konkretnego miasta – Łodzi w Polsce – zgodnie z założeniem, że skupienie się na ograniczonej przestrzeni umożliwi zebranie bogatych i skontekstualizowanych danych terenowych na temat tego, co badamy. Chcemy jednak wyjść poza ten konkretny kontekst, zmierzając do głębszego zrozumienia bardziej ogólnych zjawisk społecznych i procesów związanych z *tworzeniem przestrzeni*, utrzymywaniem się *nienormalnych zachowań* oraz *wytwarzaniem ładu i nieładu społecznego*. Stawiamy sześć pytań badawczych:

[Q1] o RELACJE – Jaki jest kontekst relacyjny wytwarzania dzikich wysypisk?

[Q2] o MATERIALNOŚĆ ODPADÓW – Jaka jest materialna zawartość dzikich wysypisk?

[Q3] o LOKALIZACJE – Jak jest położenie geograficzne i rozmieszczenie przestrzenne dzikich wysypisk?

[Q4] o ZMIANY W CZASIE – Jak nielegalne wysypiska zmieniają się w czasie?

[Q5] o PRZESTRZEŃ – Jakie cechy przestrzenne, wizualne i sensualne sprzyjają porzucaniu śmieci w danym miejscu lub utrzymaniu go w czystości?

[Q6] i o LUDZI – W jaki sposób mieszkańcy przyczyniają się do występowania zjawiska dzikich wysypisk?

Działając na terenie Łodzi, stosujemy kilka metod gromadzenia danych. **ŚLEDZENIE TREŚCI W MEDIACH** – gromadzimy artykuły, wywiady, notatki i audycje dotyczące nielegalnych wysypisk w lokalnej prasie, radiu, telewizji i mediach społecznościowych. W oparciu o mapę nielegalnych wysypisk stworzoną we współpracy z mieszkańcami w ramach badania pilotażowego w latach 2021-2022 (<https://five.epicollect.net/project/dzikie-wysypiska/data>), planujemy przeprowadzać cykliczne **INSPEKCJE NIELEGALNYCH WYSYPISK** aby uchwycić ich zmiany w czasie. Kierując uwagę na materialność odpadów, przeprowadzimy **MORFOLOGIĘ NIELEGALNYCH WYSYPISK**, wybierając 10 z nich do szczegółowego zbadania. Za pomocą drona wyposażonego w oprogramowanie wytrenowane przez sztuczną inteligencję, przeskanujemy teren miasta w celu **LOTNICZEJ DETEKCJI NIELEGALNYCH WYSYPISK**, a następnie na podstawie zebranych danych zastosujemy **ANALIZĘ GIS**, dotyczącą lokalizacji i innych cech przestrzennych problematycznych miejsc. Stworzymy **WALKING LABORATORY**, wykorzystując chodzenie jako metodę badawczą, która angażuje całe ciało i zmysły oraz łączy nas bezpośrednio z terytorium. W ten sposób stawiamy pytanie, jak osoby spacerujące doświadczają przestrzeni. Gromadzone podczas spacerów wspomnienia, historie, obrazy, wrażenia i przedmioty pomogą nam zrozumieć, jak dzikie wysypiska wpływają na mieszkańców korzystających z danego terenu. Planujemy przeprowadzić spacer, typując do bliższych inspekcji „gorące punkty” – miejsca, w których notorycznie powracają nielegalnie wysypiska. Jednak zestawiając je z miejscami, które nigdy nie zostały zgłoszone jako zaśmiecone, aby uchwycić i wskazać ich szczególne cechy. Planujemy także 10 **WYWIADÓW Z EKSPERTAMI** oraz 30 **POGŁĘBIONYCH WYWIADÓW SWOBODNYCH** wśród różnych użytkowników przestrzeni: a) zamieszkujących w różnego typu zabudowie (bloki, wieżowce, domy jednorodzinne); b) prywatnych przedsiębiorców, właścicieli małych i średnich firm działających na terenie Łodzi, w szczególności firm produkcyjnych, remontowo-budowlanych, transportowych i usługowych, oraz sklepów spożywczych/alkoholowych. **BADANIE SONDAŻOWE** na reprezentatywnej próbie mieszkańców Łodzi za pomocą wywiadu kwestionariuszowego pozwoli nam dowiedzieć się, jakie problemy mają mieszkańcy Łodzi z niechcianymi przedmiotami oraz czy są gotowi na gospodarkę o obiegu zamkniętym. Planowana jest także **ANALIZA ARCHIWALNYCH AKT SĄDOWYCH** dotyczących wyroków za nielegalne porzucanie odpadów, która pomoże zrozumieć motyw działania sprawców. Oczekujemy, że analiza zebranych informacji, pozwoli odsłonić procesy powstawania ładu i nieładu przestrzennego oraz na lepsze zrozumienie dynamiki badanego zjawiska. To rozpoznanie nie tylko poszerzy naszą wiedzę na temat metod lepszego wykrywania i zapobiegania dzikim wysypiskom, ale także przyczyni się do przełamania impasu i wprowadzenia pozytywnych zmian.